

dr hab. Małgorzata Kasprowicz-Potocka
Katedra Żywienia Zwierząt
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Poznań, 2018.11.30

Ocena

rozprawy doktorskiej mgr inż. **Martyny Ewy Kiesz**

pt.: „**Efektywność stosowania fermentowanej poekstrakcyjnej śruty sojowej lub/i rzepakowej w żywieniu loch i warchlaków**”
wykonanej w Katedrze Biochemii i Toksykologii
Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie
pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Czech

Przedstawiona do oceny dysertacja doktorska mgr inż. Martyny Ewy Kiesz obejmuje 132 strony tekstu, w tym 31 tabel, oraz wykaz 254 pozycji piśmiennictwa, głównie obcojęzycznego. Rozprawa posiada klasyczny, ogólnie przyjęty układ, a podział poszczególnych rozdziałów na podrozdziały porządkuje liczne parametry oceniane w badaniach, co zwiększa przejrzystość pracy i ułatwia korzystanie z niej. Autorka załączyła ponadto spis skrótów stosowanych w manuskrypcie oraz spis tabel.

W przeglądzie literatury obejmującym 24 strony Doktorantka obszernie omówiła problemy występujące w hodowli loch i prosiąt oraz strategię żywienia tych grup a także dokonała przeglądu dodatków paszowych stosowanych w żywieniu świń, koncentrując się na ich wpływie na układ pokarmowy, odporność i dostępność składników odżywczych oraz na wyniki produkcyjne. W tym rozdziale Autorka podkreśliła także obecność substancji niepożądanych (substancje antyodżywcze) występujących w komponentach paszowych.

Doktorantka wskazała na krajowe surowce pochodzące z przetwórstwa rzepaku, jako na komponenty o największym potencjale paszowym, zarówno pod względem dostępności, jak i wartości odżywczej. Ostatni rozdział Przeglądu literatury Autorka poświęciła fermentowanym komponentom paszowym i wskazała na fermentację, jako na naturalny proces, który powoduje redukcję związków antyodżywczych, zwiększa wartość biologiczną białka i poprawia przydatność paszową surowców roślinnych. Autorka w oparciu o literaturę wskazuje także na zasadność podjęcia prac wykorzystujących suszone fermentowane śruty wysokobiałkowe w żywieniu trzody chlewnej.

Cel pracy oraz założenia badawcze zostały przez Doktorantkę jasno określone i wynikają z przedstawionego przeglądu literatury.

Materiał oraz zastosowane metody badawcze opisane zostały szczegółowo na 12 stronach rozprawy. Badania wykonano w dwóch etapach. Etap pierwszy realizowany był na lochach a drugi na warchlakach pochodzących od tych loch. W czasie doświadczenia lochy otrzymywały w diecie 4 lub 9% fermentowanej śruty rzepakowej (FŚR) a prosięta otrzymywały diety zróżnicowane poziomem fermentowanej śruty rzepakowej (FŚR) i/lub sojowej (FŚS), których sumaryczny poziom w diecie wynosił 8%. Surowce te wprowadzono jako zamiennik konwencjonalnej poekstrakcyjnej śruty sojowej. Oceniane surowce paszowe stanowiły suche komponenty fermentowane pochodzące z European Protein AS (Bække, Denmark), a warunki ich produkcji objęte są ochroną patentową.

Na podkreślenie zasługuje fakt podjęcia realizacji badań na lochach, co aktualnie jest dużą rzadkością a także kompleksowość podejścia do problemu badawczego. Badania, oprócz oznaczeń parametrów produkcyjnych obejmują także analizę konsystencji kału, badania strawności, badania biochemiczne krwi i chemiczne siary, badania mikrobiologiczne i histologiczne oraz analizy chemiczne pasz. Zastosowana metodyka jest prawidłowa, oparta o właściwe i powszechnie stosowane metody badawcze, analityczne i statystyczne.

Wyniki badań własnych przedstawione zostały obszernie na 33 stronach dysertacji, oraz wyczerpująco udokumentowane danymi liczbowymi zamieszczonymi w tabelach. Opis tabel oraz interpretacja uzyskanych wyników jest bardzo szczegółowa i nie budzi zastrzeżeń.

Dyskusja nad uzyskanymi wynikami obejmuje 20 stron. Przeprowadzona została prawidłowo z uwzględnieniem bogatego piśmiennictwa naukowego. Należy podkreślić, że cytowana w dysertacji doktorskiej literatura dobrana jest właściwie i świadczy o dobrej znajomości przez Doktorantkę problematyki będącej przedmiotem pracy.

Z obowiązku recenzenta pragnę jednak zwrócić uwagę na kilka wątpliwości i sugestii oczekując od Autorki stosownych wyjaśnień:

(1) Zastosowanie produktów komercyjnych (których wytwarzanie chronione jest patentem) stanowi największy mankament tej pracy. Pomimo bowiem dokonania analizy tych komponentów pod względem chemicznym, niewiele wiadomo o ich składzie surowcowym. Na stronie 42, bowiem pod tabelą nr 3 Autorka podaje: „FŚR (...) – komponent składający się z produktów ubocznych z rzepaku, pszenicy i buraków cukrowych a także specyficznych bakterii produkujących kwas mlekowy (...)” a o FŚS: „ (...) komponent składający się z produktów ubocznych z soi (...)”. Nie wiadomo, zatem konkretnie ile procent śruty rzepakowej czy sojowej rzeczywiście jest w tych komponentach. Ponadto opisy tych komponentów powinny znaleźć się w opisie głównym a nie pod tabelą.

Nie wiadomo jakiego rodzaju inokulanty zastosowano. Z opisu wynika tylko, że były to „bakterie produkujące kwas mlekowy”. Brak jest informacji w jakich warunkach prowadzono fermentację, co ma istotne znaczenie dla składu fermentów. Nie wiadomo, zatem w jaki sposób fermentacja wpłynęła na skład produktów i zawartość substancji antyodżywczych, gdyż nie analizowano materiałów wyjściowych do produkcji tych fermentów. Brak jest także

informacji o tym jakie substancje aktywne w tych produktach występują i jaka była ich czystość mikrobiologiczna? Czy otrzymano stosowny certyfikat? Szkoda, że nie przeprowadzono analizy skażenia mikrobiologicznego i mikologicznego pasz, co wskazałoby na możliwy wpływ mikroorganizmów a szczególnie grzybów i ich metabolitów na stan mikrobiologiczny treści i kałów a być może i ich wpływ na pobranie paszy. Nie wiadomo także w jakich warunkach produkt był suszony i czy proces ten wpłynął na dostępność składników odżywczych, chociaż w dyskusji Autorka zaznacza, że wg producenta proces suszenia nie wpłynął na skład mikrobiologiczny.

(2) Z pracy nie wynika ponadto, dlaczego zastosowano udział produktów fermentowanych na poziomie 4 i 9% u loch oraz 8% u prosiąt. Czy były to zalecenia producenta?

(3) W Materiałach i metodach stwierdzono brak metodyki oznaczania SiO_2 .

(4) Należy zaznaczyć, że obliczone współczynniki strawności dotyczą strawności całych diet. Ponadto, bardziej odpowiednie moim zadaniem byłoby określenie „współczynniki pozornej całkowitej strawności składników pokarmowych w dietach” (z ang. ATTD – Apparent Total Tract Digestibility) (Tabele 8 i 10) niż „strawności kałowej”.

(5) W Dyskusji (s. 83) Autorka napisała, że: „Dowiedziano, że fermentacja jest skutecznym sposobem redukcji niepożądanych substancji w śrucie rzepakowej, nawet o ponad 80% (...). Taki efekt był widoczny w przeprowadzonym doświadczeniu”. Tymczasem w pracy nie badano materiału przed i po fermentacji. Nie wiadomo, zatem czy na pewno i o ile poziom tych substancji się obniżył. Ze względu na brak danych o materiale wyjściowym nie wiadomo ponadto, czy zastosowana do fermentacji śruta rzepakowa charakteryzowała się wysoką zawartością glukozyolanów? W krajowych odmianach rzepaku poziom tych substancji został obniżony do poniżej 15 mikromoli/g, podczas gdy odmiany zagraniczne charakteryzują się wyższym poziomem tych substancji. Poza tym w niniejszej pracy zaledwie wspomniano o istotniejszych pod

względem żywieniowym substancjach niepożądanych występujących w nasionach soi, jak inhibitory trypsyny czy o aktywności ureazy. Wiadomo, co prawda, że PŚS jest produktem przetworzonym i poddanym działaniu temperatury (toastowanie), jednakże warunki tego procesu nie zawsze są prawidłowe, co skutkuje wyższym, niż zakładany poziomem tych substancji (np. w grupie kontrolnej), co może również wpływać na wyniki doświadczeń.

Ponadto na tej samej stronie Autorka napisała, że „Również zawartość fosforu fitynowego w mieszankach z udziałem komponentu fermentowanego była istotnie niższa niż w grupie kontrolnej, co wg Wang i wsp.[2010] można przypisać mikroorganizmom...”. Zawartość fosforu fitynowego faktycznie jest niższa niż w grupie kontrolnej, ale wynika to z faktu, że jest to zupełnie inna pasza (przecież w kontroli znajduje się PŚS, która ma mniej tego składnika) a nie z faktu fermentacji. O niższej wartości w stosunku do grupy Kontrolnej a wynikającej z procesu fermentacji można by mówić, gdyby grupa kontrolna otrzymywała w diecie PŚR.

(5) W Dyskusji na str.84 Autorka napisała: „Jak podaje Canibe i Jensen [2003] oraz Grela i wsp.[2018] żywienie świń fermentowaną paszą płynną poprawia funkcje przewodu pokarmowego w porównaniu do zwierząt otrzymujących paszę suchą. Powyższa zależność została potwierdzona w przeprowadzonym doświadczeniu.” To sformułowanie jest niewłaściwe lub nieprecyzyjne, gdyż w badaniach własnych Autorka nie porównywała pasz w formie suchej i płynnej.

(9) Pracę zakończono rozdziałem Podsumowanie i Wnioski, natomiast podano „uogólnienia”. Praca naukowa powinna kończyć się konkretnymi wnioskami i zaleceniami.

Pomimo tych uwag, co pragnę podkreślić, dysertacja doktorska Pani mgr Martyny Kiesz jest efektem pracochłonnych badań biologicznych, analitycznych oraz statystycznych. Napisana została bardzo poprawnym pod względem

stylistycznym językiem z dużą dbałością o szczegóły. Drobne uwagi dołączam do recenzji pracy.

Drobne uwagi:

1. Piśmiennictwo:

Uszeregowanie piśmiennictwa według autorów a następnie według roku publikacji (od najstarszej do najnowszej) znacznie ułatwiłoby dostęp do literatury.

2. W manuskrypcie stwierdzono nieścisłości w spisie publikacji:

1. str 102 - Xu 2009 – zamiast tego w spisie jest Xue 2009 ✓

3. str. 18 Boyd i wsp. 2000, natomiast w lit. 2002 (poz. 20).

3. Stosowane skróty: Autorka stosuje głównie skróty międzynarodowe (ang.) stąd rozważyłabym zmianę nazw skrótów BAW i jtk także na angielskie.

4. Str. 20 (przedostatni wiersz) i strona 40 (drugi akapit) powinno być „*ad libitum*”

5. Str. 33 (pod opisem schematu) „...białkowe komponenty paszowe takie jak poekstrakcyjna śruta rzepakowa, sojowa, pszenica i ziemniaki”. Dwa ostatnie komponenty nie są białkowe.

6. Str. 46 – Friedewalda i wsp.

7. W tabeli 5 i 6 powinno zostać podane czy wartości zostały wyliczone z receptury czy są to wyniki z analiz.

8. Str. 87 – „...że istnieje kilka mikroorganizmów powstających w czasie fermentacji...” - przecież te organizmy nie „powstają” bo musiałyby być syntezowane podczas fermentacji!

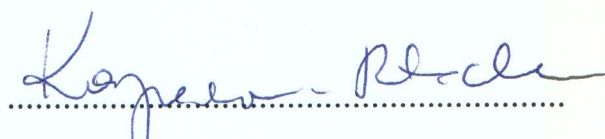
8. Str. 92 „...w prezentowanym doświadczeniu, na co może skazywać...(..)”.

9. Str. 97 (w połowie strony) - [Omosebi i wsp., 2004] – usunąć, bo ten sam autor jest już na początku tego zdania.

10. 10 i 11 wers od dołu – glicyny??? chyba chodziło o glicyninę?

11. str 104- „ Wzrost dostępności żelaza ...(...) był dodatnio skorelowany ze wzrostem zawartości hemoglobiny we krwi.” Takiej korelacji nie badano.

Podsumowując stwierdzam, że przedstawiona do oceny dysertacja Pani mgr inż. Martyny Ewy Kiesz spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim i odpowiada warunkom określonym w Ustawie o szkolnictwie wyższym z dnia 14 marca 2003 o stopniach i tytule naukowym (z późniejszymi zmianami) tekst jednolity z 15.09.2017r. (Dz.U. poz. 1789) i wnioskuję do Rady Wydziału Biologii, Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki o dopuszczenie Pani mgr inż. Martyny Ewy Kiesz do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

.....
dr hab. Małgorzata Kasproicz-Potocka